

Lørdag.**På en lørdag**
Likestilling

Et 8. mars-tog i endring

Å telle hvor mange som går i tog fra Youngstorget, sier lite om oppslutning rundt markeringen av kvinnedagen.

Illustrasjon Åge Peterson

Anita Krohn Traaseth
Næringslivsleder og forfatter

Fordi vi er kvinner. Fordi vi er født kvinner, og ikke menn altså, så skal vi ikke regnes med blant landets borgere, men utstøtes og regnes like med vanvittige og forbrytere! En så himmelropende urett skulle man vente hvert ærlige, rettenkende menneske i vårt samfunn ville reise seg imot.»

Dette sitatet er hentet fra Anne Rogstad da hun talte for en av sine viktigste saker, stemmerett for kvinner. For noen år siden la jeg ned en krans på Anna Rogstads grav, over 100 år etter hun som første kvinne møtte på Stortinget.

Anna Rogstad var overbevist om at kvinners tenke- og handlekraft hadde en betydning for samfunnet på lik linje som menn. Med sitt ønske om økonomisk og utdannelsesmessig selvstendighet for kvinner ville hun endre holdningene til kvinners bidrag til verdiskapingen i samfunnet. Rogstad tok selv tøffe valg.

De fleste av Rogstads medsøstre på Innlandet levde et tradisjonelt bondekoneliv. Å velge bort dette, må ha kostet.

Hun giftet seg aldri, tok utdanning, ble lærer, politiker og samfunnsdebattant. Hun ville endre det norske samfunnet.

I dag er vi et langt mer likestilt samfunn enn da Anna Rogstad levde. Faktisk er vi et av verdens mest likestilte land. Det kan vi takke politikere, organisasjoner og enkeltindivider som Anna Rogstad for. Men det er et særs skjørt prosjekt. Og Anna Rogstads budskap om kvinners bidrag til verdiskaping i samfunnet er like aktuelt i dag.

Tallenes tale. Jeg er, og har alltid vært, opptatt av likestilling og maktbalanse i næringslivet. Da er fokus på hva som skjer på toppen av næringslivet viktig. Det er her makten sitter. Her beslutninger tas, her kapitalen er og hvor mulighet for gjennomføring av endringer og ringvirkninger er stor.

Tallenes tale er tydelig: Menn leder næringslivet, eier verdiene på Oslo Børs, etablerer flest selskaper og har mest. Av dem som tjener over 1 million er 81 prosent menn.

Fortsatt er kvinnelige ledere en minoritet i Norges 200 selskaper. Selv om mulighetene i prinsippet og i lovverket er like, tar mange av oss tradisjonelle valg og opprettholder forventninger til hva jenter og kvinner bør velge.

Vi har systematiske- og dype kulturelle forskjeller og forventninger som påvirker menn og kvinners valg og muligheter. Eksempelvis er det fortsatt slik at i overkant av 70 prosent av ansatte i offentlig sektor er kvinner. Hvorfor det er slik, tror jeg skyldes et sett med ulike, komplekse årsaker som må undersøkes mer.

I mars 2020 lanserte FN en undersøkelse som viste at det i stor grad er fordommer mot kvinner, både blant kvinner og menn. Rundt 40 prosent av verdens befolkning «føler» at menn er bedre ledere enn kvinner, og at dersom det er få jobber, bør menn få dem.

Ikke et magisk virkemiddel. Det er holdninger som ikke kun representerer land vi ikke sammenligner oss med. Dette gjelder også oss i Norge. Et eksperiment gjennomført av Tankesmien Agenda og Markedshøyskolen viste hvordan norske studenter vurderte karrierekvinner og karrieremenn ulikt. Studentene likte den kvinnelige lederen bedre enn den mannlige, men syntes hun var en dårligere leder, til tross for at den eneste forskjellen mellom dem var navnet.

Men det finnes tiltak vi kan fortsette å gjennomføre. Vi lærte på begynnelsen av 2000-tallet at kvotering i ASA styrer ikke var et magisk virkemiddel som løste alt. Det bør ikke skremme oss fra politiske grep for å få til mer. Nå ligger det et forslag på bordet for at loven skal gjelde aksjeselskapene. Da treffer vi bredere, selve ryggraden av norsk næringsliv.

Små og mellomstore bedrifter (SMB) utgjør mer enn 99 prosent av alle bedrifter i Norge. De står samlet for rundt halvparten av den årlige verdiskapingen i landet – nær 700 milliarder kroner. På styresiden her melder SSB om at 80 prosent av alle styremedlemmene er menn. Tar vi grep her, vil det med andre ord ha effekt i styrene langt utover landets største selskaper.

Så må vi også tørre å sette lys på hvordan vi kan endre de dype, kulturelle forventningene til menn og kvinners roller og mulighet for å utøve disse rollene. For eksempel kan vi snakke høyere om den opplevde sosiale kontrollen som skjer, dersom en kvinne (eller mann) velger annerledes og utfordre oss selv i hvordan vi bedømmer kvinner og menns ledergjerning ulikt.

En sunn utvikling. Det er et stort mangfold blant feminister i dag. Det ikke bare én måte å være feminist på. Eller bare én godkjent sak. Feministbegrepet i 2023 rommer mer enn marsjevnen på kvinnedagen.

Et lite Google-søk på 8. mars-arrangementer gir over 15 000 treff. Dette er en sunn utvikling. Denne dagen må markeres i tog, i konferanserom, på nett og i de ulike hjem. Det er nok av små, store, nasjonale og internasjonale saker å gå i bresjen for. Det er summen av engasjement for ulike saker og initiativ som teller, og som drar oss i retning en mer inkluderende markering av dagen.

For kvinnedagen er ikke bare for kvinner, spesielle kvinner eller spesielle saker. Det er en dag for alle, som gir oss mulighet til å sette ulik dagsorden, få frem fakta og innsikt om hvordan stoda egentlig er. Og stoda, den er ikke god nok. Hverken her hjemme eller der ute. Vi kan ha flere tanker i hodet på en gang. Flere saker på agendaen. Vi må det, skal vi komme i mål.

Demokratiske og sosiale rettigheter gir seg ikke selv. Derfor skal vi være takknemlig for alle som har bidratt og bidrar, uansett parole, tog eller ikke tog. Det er en holdning jeg synes har endret seg de siste ti årene. 8. mars er blitt mer inkluderende, mer relevant for flere. Det kommer til å gagne Norge og likestillingsarbeidet fremover.

Våre skribenter

Kjetil Rolness
Sosiolog og skribent

Maryam Iqbal Tahir
Jurist og journalist

Maria Kjos Fonn
Forfatter

Knut Olav Åmås
Skribent og direktør i Stiftelsen Fritt Ord

